

***

*Важни обществено-икономически и политически теми***Вестник Класа****✓ Близко 40% от българите са песимисти за икономиката**

http://www.klassa.bg/news/Read/article/185794_%D0%91%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%BE+40%25+%D0%BE%D1%82+%D0%B1%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5+%D1%81%D0%B0++%D0%BF%D0%B5%D1%81%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8+%D0%B7%D0%B0+%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B0

Около 40% от населението в България са песимистично настроени за развитието на страната. Това съобщи Таня Тошева, консултант в изследователското звено на GfK Bulgaria, по време на дискусия за финансовия пазар. Според нея, въпреки че икономиката отбелязва слаб растеж, развитието на секторите в страната се движат бавно. Тошева представи изследване за банковия пазар, според което 80 на сто от потребителите смятат, че моментът не е подходящ за спестяване, а 9% са задължени прекалено.

Въпреки това според данните все още има много стабилно ядро, базирано на отношенията банка – потребител. Тошева уточни, че у нас най-много се използва дебитна карта, като основно средство за теглене на пари от банкомат, по-рядко за плащане на място, и единици са тези, които пазаруват онлайн, правят резервации или изплащат кредити чрез този тип платежно средство.

Данните показват, че 75% от анкетираните имат притеснения да теглят заеми, тъй като няма сигурност дали ще имат възможност да ги изплащат. Други 11 на сто пък живеят само благодарение на кредити.

Изследването отчита, че масово българите предпочитат да взимат пари на заем от близки или приятели. На второ място се нарежда небанковото кредитиране, което е предпочетено от голяма част от населението за закупуването на стоки или за краткосрочно финансиране. Тошева от GfK Bulgaria коментира, че една трета от запитаните нямат почти никаква финансова култура относно банковите продукти и услуги, които могат да ползват. Други 45 на сто пък са на мнение, че са запознати бегло с предложенията. Според проучване на консултантската компания 15% от потребителите, или всеки седми вярват, че е-транзакциите ще ги улеснят, както и различните мобилни устройства.

Малко повече от една трета - 38% от клиентите на банките посещават веднъж месечно банков клон, а други 34% веднъж на няколко месеца. Нараства и делът на хората, които си купуват застраховка от банка, защото всички кредити се отпускат със задължителна застраховка. Купуването на застраховки по телефон и онлайн е канал, който тепърва ще започне да се развива и все още е с много слабо покритие. Според Тошева, хората все още не осъзнават нуждата от застраховка "Живот" или го правят чак когато някаква ситуация ги принуди. Това е сектор, който тепърва ще започне да се развива, тъй като едва 22% от българите имат подобна полица, категорична бе тя. От компанията съветват дружествата в бранша да започнат по-усилено да промотират на тази услуга. Сред основните фактори, заради които не ползваме застраховка „Живот“, е липсата на осъзната нужда, притеснение и цена.

Резултатите от проучването на GfK потвърждават и данните и от други подобни изследвания. През септември разчетите на международната компания за проучвания Synovate показа, че от началото на годината нараства делът на хората, които смятат, че икономиката ще се влоши през следващите 12 месеца и че в началото на следващата година е възможно да достигнем второ дъно на кризата. Според други техни проучвания близо две трети от потребителите на банкови услуги определят начините на формиране на лихвите по кредити като неясни. Изследване на ING Group пък акцентира върху това, че една трета от българите нямат заделени дори 1000 лева за непредвидени и неотложни разходи. 55% имат заем, а 25% не успяват да се вместят в текущите си разходи. Мнозина нямат алтернатива и ако доходите им спаднат с 20%, ще трябва да си намерят допълнителна работа.

Вестник Сега**✓ Банките все по-често отказват пари на малкия бизнес**

<http://www.segabg.com/online/new/articlenew.asp?issueid=10481&sectionid=3&id=0000602>

След като България се класира на първо място в Европа по брой откази за кредитиране на малкия бизнес, сега националната статистика обяви, че банките масово не посочват причината за отказа си на финансиране. Ако през 2007 г. почти една четвърт от фирмите са получили "не" от банките без обяснение, то през миналата година този процент вече гони 40 на сто. Това означава, че почти всяка втора фирма, която е получила отказ за отпускане на банков заем, не е разбрала причината за това.

"С хода на кризата тези случаи зачестяват и това е знак, че несигурната среда прави банките по-предпазливи", каза пред в. "Сега" началникът на дирекция "Бизнес статистика" в НСИ Дияна Янчева. Когато все пак обяснят защо отказват кредит, банките най-често изтъкват причини като недостатъчно обезпечение, рисков потенциал, лош кредитен рейтинг и недостатъчен собствен капитал. От дружествата все по-често се очаква да имат поръчители за банков заем, като това може да е самият собственик или управителят, членове на семействата им или приятели.

Изискванията към бизнеса за гаранциите и обезпеченията са по-завишени в сравнение с предходните години, отбелязват и експертите от "Индсърти Уоч". Според икономиста Георги Стоев основният проблем пред по-малките компании остава съфинансирането, което те не могат да осигурят. "Затова тези фирми са и най-уязвими и застрашени от изпадане в неплатежоспособност и фалит", каза той. През 2010 г. 59.9% от предприятията смятат, че лихвените проценти по заемите са високи, срещу 64.5% през 2007 г.

✓ И Балканите си имат икономически тигър - Турция

<http://www.segabg.com/online/new/articlenew.asp?issueid=10481&sectionid=5&id=>

Напоследък сякаш светът се състои от Гърция и няколко нейни финансови придатъка. Медии, институции, водещи и недотам водещи икономисти, наши и чужди, разказват как Гърция ще се срине и ще повлече всичко със себе си. Ето защо ние трябва да седим и да треперим, че по-лошо ще стане. Да затягаме коланите, че криза иде.

Докато всички следят какво става в Гърция и се тюкват, ей там отвъд р. Марица, пак до нашата граница, други едни съседи правят по 8-9% растеж и като че ли въобще не са чували за световните, европейските или ако щете - комшийските проблеми. Как така Турция изглежда имунизирана от разните кризисни явления? Какво точно става там и дали наистина това е новият "тигър", или просто комшиите са имали късмет напоследък и силният им период ще отmine?

Турция и Гърция имат много общо. Манталитетът на двете нации е формиран дълго време по един и същи начин. Голяма част от гръцката история се намира на територията на Турция, а Османската империя е владяла гръцките земи стотици години. Обясненията на гръцките проблеми с техни национални особености някак не кореспондират с близките по манталитет турци, които обаче като че ли не усещат кризисните явления около тях.

А може би става дума за различно икономическо поведение?

От 2000-та г. насам общият икономически растеж на Турция е двойно по-висок - 46% срещу 23% за Гърция. При това Турция междувременно е преминала през две рецесии, а Гърция само през една. Поддържането на такъв висок растеж за дълъг период се нуждае от рационално обяснение.

Част от обяснението е демографската статистика - турското население расте с над 1% годишно, а това на Гърция - с около 0.4%. Това означава, че потенциалът за икономически растеж в Турция е по-голям и може да обясни донякъде разликата. Бързото нарастване на населението обаче не е само предимство. То може да бъде и проблем. Бърз поглед върху безработицата в Турция показва, че тя е височка за европейските стандарти - около 10%, но затова пък е стабилна на това ниво. Само кризисните епизоди от 2009 г. са я вдигнали на 14-15%, но от 2010 г. се е възстановила мигновено. Това бързо възстановяване показва, че пазарът на работна сила е достатъчно динамичен.

Да имаш добре уреден пазар на работната сила, не е достатъчно. Необходимо е да можеш да се възползваш от него. Тук в България сме апологети на инвестициите. Непрекъснато смятаме, че са малко и ако трябва нещата да се подобрят в някоя сфера, значи там трябва повече инвестиции. За производителност на капитала, т.е. на инвестициите, рядко става дума, а как се постига това нещо - изобщо не говорим. В Турция размерът на инвестициите е между 15 и 22% от БВП, средно под 20% за последните 10 години. За Гърция числата са по-високи - 17-24%, или средно 21.5%. При нас средното е още по-голямо - 24.4%.

В държавния сектор нещата изглеждат доста близки - инвестициите са около 4% от БВП и в трите държави. Само дето при нас в последните години са около 5%, но това е и заради присъединяването ни към ЕС. Така или иначе, вижда се, че Турция прави най-висок растеж с най-малко инвестиции. Явно хората са много ефективни. Как са го направили, е друг въпрос.

Когато стане дума за Гърция,

всички говорят за размера на държавния дълг

Той е над 150% от БВП и расте. И дългът расте номинално, и БВП им намалява. Лоша тенденция, значи няма да могат да се справят. Дългът на Турция също е бил голям през 2001 г. - 104% от БВП в края на рецесията им тогава. После започва бавно да спада - 93% през 2002 г., 85% през 2003 г. - до 39.5% през 2008 г. Идва новата рецесия и пак се увеличава - 45% през 2009 г. Как стават тези неща?

Източник на дълга е държавният дефицит. Има и други фактори, но това са по-технически въпроси. Гърция крепи дефицити над 4.5% от 2001 г. и ги увеличава до над 6% през 2007 г., а растежите им са положителни - около 4% - пак до 2007 г. включително. След това идва крахът. В момента са с над 10% дефицит и обещават да го свалят, за да получат следващата финансова подкрепа. За гърците няма маастрихтски критерии. Бяха ги наказали да платят около 300 млн. евро за манипулиране на статистиките. С такива дефицити нормално е дългът да расте непрестанно като част от БВП, дори и когато БВП се увеличава. А икономиката се свива.

Да видим Турция. През 2002 г., веднага след рецесията, комшиите са с 13% бюджетен дефицит, а дългът спада като част от БВП. И имат над 6% реален растеж. На следващата година - 11% дефицит и над 5% реален растеж. След това дефицитите постепенно се топят и стават около 0%, има и една година излишък, а в същото време растежите са между 9 и 5% до 2008 г. След това идва последната рецесия, дефицит от 6.7% за 2009 г. и пак 9% растеж за 2010 г., като за след криза.

За да не изглеждат нещата доста мистериозни, трябва да уточним, че

Турция има самостоятелна парична политика и плаващ валутен курс

Ние добре знаем, че това може да бъде и недостатък и сме го изпитали на гърба си през 1990-те - 3000 лева за долар, хиперинфлация и пенсии, равни на 5 долара. Затова сме във валутен борд и сме доволни от това. Турците обаче явно знаят какво правят и се възползват от свободата да имат своя парична политика. Ако се погледне инфлацията им, в началото на периода, който разглеждаме, тя е била около 50% годишно, а след това са я свалили на около 10%. Вероятно високата инфлация е помогнала да се намали бързо бремето на държавния дълг на Турция. А за това е необходимо умело да се играе между размера на външното и вътрешното финансиране. Явно турците са успели.

Когато стане дума за финансиране, първото, за което човек се сеща, са валутните резерви. Те се формират според движението на паричните потоци в страната - входящи и изходящи. Стабилните икономики се характеризират с устойчиви и постепенно увеличаващи се валутни резерви, които гарантират стойността на местната валута. Турските валутни резерви са около 20 млрд. долара към 2001 г. После започват да растат и към настоящия момент са около 90 млрд. (без да броим златните запаси, каквито Турция традиционно поддържа). Въпреки солидния валутен резерв Турция девалвира периодично и по малко валутата си. Това не предизвиква сътресения - поне засега. На пръв поглед нещата изглеждат под контрол.

В интерес на истината, Турция допреди 10-12 години не се справяше толкова добре, колкото изглежда сега. И те имаха объркана парична политика, висока инфлация, печатане на пари и т.н. Едва напоследък нещата започнаха да се подреждат и да изглеждат добре организирани. За такова нещо е необходимо да има синхрон между икономисти и политици, между институции и бизнес. Тъй като сме съседни, ние добре знаем, че турското общество не е перфектно и има доста недостатъци. За да се премахнат те, е необходимо време и най-вече спокойствие и сигурност. Те пък се осигуряват от добре действаща и подредена икономика.

Не знам дали Турция е точно "тигър", но ми се струва, че се готви за скок.